

Hvorfor gi tilskudd til studieforbundenes studiearbeid?

Både regjering, storting, næringsliv og ikke minst forskjellige europeiske fora fremhever betydningen av livslang og livsvid læring. Norge deltar i EUs program for livslang læring og den norske regjering og storting fremhever betydningen av studieforbundenes studiearbeid.

Til tross for dette, har politikerne i flere år redusert tilskuddet til studieforbundene. Ved flere anledninger, bla ved kompetansereformen, har vi erfart at videregående opplæring og læring på arbeidsplassen prioriteres, mens læring i frivillige organisasjonsarbeid, kultur, livssyn, demokratibyggende læringstiltak og annet studiearbeid som fremmer samfunnsengasjement, nedprioriteres.

I arbeidet med ny tilskuddsordning, har enkelte løftet frem spørsmålet om tilskuddet skal differensieres i forhold til målgrupper. I så fall er vi redde for at skoleparallelle og arbeidslivsrelaterte kurs og opplæring for særlige målgrupper blir prioritert, mens annen type studiearbeid blir nedprioritert. En slik utvikling vil kunne føre til at landet mister viktige dimensjoner ved voksenopplæringen.

Voksenopplæringsforbundet og studieforbund har i flere år argumentert for at all læring i regi av studieforbundene er viktig for de voksne lærende, for de frivillige organisasjonene, for arbeidslivet og for samfunnet for øvrig. De har fremmet gode argumentene for at vi fortsatt skal få tilskudd til alle typer kurs og at tilskuddet må økes.

Det må legges til rette for at hele mangfoldet av studieforbundenes studiearbeid får gode rammebetingelser og at det får mulighet til å være en viktig del av Norges satsning på livslang læring.

På de neste sidene har vi listet opp og begrunnet Frikirkelig studieforbunds argumenter¹, sortert etter følgende 13 hovedmomenter:

Tilskuddet til studiearbeid i studieforbund bør styrkes fordi det:

1. Møter voksne menneskers kompetansebehov
2. Fremmer samfunnsnyttig frivillig arbeid
3. Fremmer et levedyktig frivillig organisasjonsliv
4. Fremmer demokratibygging og aktivt samfunnsengasjement
5. Bidrar til utvikling av lokalmiljø
6. Gir kompetanse for arbeidslivet
7. Fremmer bevaring og videreutvikling av kulturen
8. Fremmer ideelle formål og etisk bevissthet
9. Fremmer helse, identitetsbygging, livssyn og livskvalitet
10. Tilbyr læringstiltak for særlige målgrupper
11. Gir kvalifikasjon for, og motivasjon til, et formelt utdanningsløp
12. Er et nødvendig supplement til offentlig utdanning
13. Sikrer kvalitetssikring, videreutvikling og opprettholdelse av tilbud

Det gjennomføres nesten 47.000 kurs og studieringer med nesten 633.000 voksne deltakere i de 21 offentlig godkjente studieforbundene i Norge². Disse læringstiltakene bidrar til kompetanseheving innenfor et variert mangfold av fagområder³. I tillegg til at den voksne lærende utvikler kompetanse innenfor kurstemaet, bidrar hvert enkelt kurs og studiering til å oppfylle flere av punktene ovenfor.

¹ Listen er ikke satt opp i prioritert rekkefølge.

² Tallene er fra SSB's voksenopplæringsstatistikk for 2004.

³ Studiestatistikk med inndeling i hovedtemaer og underemner, kurs, deltakere og studietimer finnes på <http://www.ssb>.

1. Møter voksne menneskers kompetansebehov

- 633.000 voksne, læringsøkende mennesker velger studieforbund som læringsarena.
- Studieforbundene gir læringstilbud som voksne læringsøkende etterspør.

Studieforbundene har et godt utbygd nettverk av fleksible organisasjoner som i løpet av kort tid kan organisere og gjennomføre nye eller skreddersydde kurs etter forespørsel.

- Voksne finner alternative tilbud i studieforbundene når de offentlige tilbudene ikke passer overens med deres behov og livssituasjon.

Læringstilbudene følger pedagogiske opplegg tilrettelagt for voksne, de bygger på den voksnes lærendes erfaringsbakgrunn, de gjennomføres på deres bosted og etter et opplegg som er tilpasset deres arbeids- og familiesituasjon.

- Studieforbundene gir læringstilbud på steder der det offentlige skoleverket ikke gir tilbud.

For voksne lærende er det ofte avgjørende å kunne følge fleksible løp der de bor pga deres familie- og arbeidssituasjon.

- Studieforbundene tilbyr kurs og studieringer innenfor flere fagområder og mange fordypningsemner som det ikke gis tilbud om i det offentlige skoleverket.
- Det er flere lovpålagte prøver og sertifikater som kun studieforbund gir opplæring for.

2. Fremmer samfunnsnyttig frivillig arbeid

- Studieforbundene gjennomfører studieringer og kurs som bidrar til å rekruttere mennesker til frivillig og forebyggende arbeid.
- Kompetanseutvikling for frivillige medarbeidere er en forutsetning for god kvalitet ved, og videreutvikling av, frivillig arbeid.
- Studieringer og kurs for frivillige medarbeidere må enten være meget rimelig eller ideelt sett gratis.

Dette er et viktig prinsipp både som virkemiddel for rekruttering til frivillig arbeid og for å videreutvikle kompetansen og dermed kvaliteten ved det frivillige arbeidet. Frivillige medarbeidere stiller sin fritid og arbeidskapasitet til disposisjon for samfunnsnyttige formål uten økonomisk godtgjørelse. Da kan man ikke forvente at de i tillegg vil betale dyre avgifter for å delta på kurs.

Samfunnet må legge til rette for at nåværende og potensielle frivillige medarbeiderne får mulighet til å opparbeide og videreutvikle nødvendig kompetanse for de oppgavene de utfører, enten til en meget rimelig pris eller ideelt sett gratis. Dette kan gjøres ved å sikre frivillige organisasjoner gode økonomiske rammebetingelser gjennom tilskudd til studieforbundenes studiearbeid.

3. Fremmer et levedyktig frivillig organisasjonsliv

- Organisasjonsopplæring er et viktig bidrag til opprettholdelse og videreutvikling av frivillige organisasjoner.

Det er av avgjørende betydning at både medlemmer, medarbeidere og ledere har god kjennskap til sin organisasjon, både når det gjelder historisk og ideologisk grunnlag, organisasjonsoppbygging og -kultur og det arbeidet organisasjonen gjør. Slik kunnskap er en viktig forutsetning både for selve driften av organisasjonen og dens virksomhet og ikke minst for å være i stand til å videreutvikle organisasjonen gjennom strategiske prosesser, gjennomføring av endringstiltak og kvalitetssikring av virksomheten.

- Rimelige eller gratis kurs er en viktig rekrutteringsfaktor til organisasjonsopplæring.

Gjennom tilskudd til studieforbundene kan samfunnet legge til rette for at frivillige organisasjoner kan gjennomføre organisasjonsopplæring uten at deres egne medlemmer, frivillige medarbeidere og ledere må bekoste hele kurset selv.

4. Fremmer demokratibyggning og aktivt samfunnsengasjement

- Studieforbundene gir læringstilbud som er demokratibyggende.

Kurs i organisasjons- og ledelsesfag samt samfunnsfag m.m. gir kompetanse om demokratiske verdier og prosesser, hvordan en demokratisk organisasjon bygges opp og fungerer, samfunnsstrukturer og politisk system, rollen som tillitsvalgt, folkevalgt og politisk arbeid m.m. Også andre temaer gir kompetanse som fremmer demokratiet.

- Studiearbeidet fremmer aktiv deltakelse i samfunnet.

Organisasjonsopplæring, kurs i samfunnsfag, etikk, læring for frivillig arbeid m.m. fremmer aktiv deltakelse i samfunnet på ulike arenaer og gjennom forskjellige samfunnsnyttige oppgaver.

Selve læringsprosessen i studieringer og kurs er også med på å fremme aktiv deltakelse: de voksne lærende oppnår mestringserfaring og dermed større tro på egne evner og ressurser, de erfarer at de kan bidra med noe i en prosess sammen med andre mennesker, de oppøver kommunikasjonsevne og annen sosial kompetanse, kritisk tenkning og evnen til å se årsaks-sammenhenger. Slik kompetanse vil sammen med økt faglig kompetanse både motivere for, og dyktiggjøre personer til, å delta aktivt i samfunnslivet.

- Rimelige studieringer og kurs er viktige virkemidler for rekruttering til demokratibyggende kurs og kurs som fremmer aktiv deltakelse.

Gjennom tilskudd til studieforbundene kan samfunnet legge til rette for at det gis rimelige kurstilbud på dette området.

5. Bidrar til utvikling av lokalmiljø

- Studieforbudenes kurs og studieringer bidrar til en positiv utvikling av lokalmiljøene.
 - Det sosiale aspektet ved læringstiltakene bidrar til fellesskapsbygging og gode sosiale relasjoner i lokalmiljøene.
 - Læring for frivillig og forebyggende arbeid er viktige elementer i arbeidet med å utvikle gode lokalmiljøer med gode oppvekstvilkår for barn og unge, for enslige og familier, for særlige målgrupper og for eldre mennesker.
 - Organisasjonslæring og annen læring som er demokratibyggende og fremmer aktiv deltakelse legger grunnlag for velfungerende lokale organisasjoner og gode demokratiske samfunnsstrukturer lokalt.
- Ved hjelp av tilskuddet til studieforbundene, får lokallagene mulighet til å være aktive tilbydere med gode læringstilbud for voksne som søker læring.

Dette er spesielt viktig for små lokallag med få ressurser. Med tilskuddet til studiearbeid har de større handlefrihet til å leie inn pedagogiske ressurser, kjøpe inn pedagogisk materiale og å videreutvikle kurstilbudet.

6. Gir kompetanse for arbeidslivet

- Studieforbundene tilbyr arbeidslivsrelaterte kurs og kurs på arbeidsplassen.

Noen kurs gjennomføres på oppdrag fra arbeidslivet. Ved andre arbeidslivsrelaterte kurs deltar mennesker som enten etter eget initiativ eller etter oppfordring fra arbeidsgiver vil oppdatere og videreutvikle den kompetansen de trenger for utøvelsen av eget arbeid eller opparbeide ny kompetanse i forhold til nye arbeidsoppgaver. Andre deltar for å omskolere seg. Det er mange arbeidsledige som deltar på kurs, enten for å oppdatere og videreutvikle kompetansen sin eller for å oppnå kompetanse på nye områder med tanke på flere arbeidsmuligheter.

- Flere deltakere har opparbeidet kompetanse for egen virksomhet gjennom deltakelse i studieforbudenes læringstiltak.

Mange kursdeltakere har med bakgrunn i kompetanse opparbeidet ved deltakelse på såkalte hobby- og fritidskurs i studieforbund startet egen virksomhet, spesielt innenfor kultur. Som eksempler kan nevnes bunadstilvirkere, keramikere, treskjære, sangere, musikere og instruktører. Eks. på kurs som har gitt kompetanse for egen virksomhet, er koropplæring, opplæring av orkestre, forskjellige typer håndverkskurs, organisasjonskurs, økonomi- og regnskapskurs, instruktør- og lederopplæring m.m.

- Studieringer og kurs bidrar til kompetanse som arbeidslivet spør etter: Sosial kompetanse, kommunikasjonsevne, analytiske evner, kritisk tenkning, helhetsvurdering og endringskompetanse.
- Nye impulser fra studieringer og kurs samt meningsfylt fritid har positiv innvirkning på ytelsen på arbeidsplassen

7. Fremmer bevaring og videreutvikling av kulturen

- Flere studieforbund tilbyr kurs som fremmer bevaring og videreføring av håndverkstradisjoner.

Uten opplæring i håndverkstradisjoner, vil denne delen av vår kulturarv etter hvert dø ut. Derfor er det av stor betydning at det legges til rette for kurs i håndverkstradisjoner.

- Kulturell læring er viktige virkemidler for videreføring og videreutvikling av kulturen.

Kultur er et viktig satsningsområde både for studieforbundene, lokalmiljøene og samfunnet for øvrig. Studieforbundene tilbyr kurs i et bredt spekter av kulturelle temaområder som sang, musikk, teater, revy, drama, folkedans, håndverk og formingsfag, design, litteratur m.m.

- Rimelige kurs er viktige virkemidler for rekruttering til kurs i håndverkstradisjoner og en viktig faktor for videreføring og videreutvikling av kulturen.

Gjennom tilskudd til studieforbundene kan samfunnet legge til rette for at lokallag av studieforbund kan gi rimelige kurstilbud på dette området.

8. Fremmer ideelle formål og etisk bevissthet

- Studieforbundene gir læringstilbud som fremmer ideelle formål.

Flere av studieforbundene har en ideell formålsparagraf eller ideelle satsningsområder som de tilbyr kurs og studieringer om. Også ideelle temaer som den politiske ledelsen i landet, opinionen og andre samfunnskrefter setter på dagsorden, tilbyr studieforbundene læringstiltak om. Dette er viktige bidrag i samfunnsutviklingen både lokalt, nasjonalt og globalt.

Som eksempler kan nevnes kurs og studieringer om miljøvern, velferdsspørsmål, bistand, rusomsorg og menneskerettigheter og holdningsskapende læringstiltak angående fremmedfrykt og inkludering, kosthold, helse m.m.

- Svært mange av studieforbundenes kurs og studieringer fremmer etisk bevissthet enten gjennom etiske temaer eller indirekte via andre temaområder.

Som eksempler kan nevnes kurs og studieringer om bioteknologi, aktiv dødshjelp, globalt ansvar, mobbing, rettferdig handel, barnarbeid m.m.

- Rimelige studieringer og kurs er viktige virkemidler for rekruttering til læring om ideelle temaer og etiske problemstillinger.

Gjennom tilskudd til studieforbundene kan samfunnet legge til rette for at det gis rimelige kurstilbud på dette området.

9. Fremmer helse, identitetsbygging, livssyn og livskvalitet

- Studieforbundene tilbyr kurs og studieringer som fremmer en bedre helse.

Mange læringstiltak handler om helse, f.eks kurs om kosthold, vektreduksjon, diagnoser og hvordan man kan leve med forskjellige sykdommer. Andre kurs og studieringer er for mennesker som enten i deres arbeidssituasjon eller som frivillig medarbeider jobber med helseforebygging eller med behandling av syke og skadede, f.eks hjelpepleierutdanning, kurs for miljøarbeidere innenfor rusomsorgen, førstehjelpskurs og kurs om sjelesorg og psykologi. Samlivskurs er et eksempel på kurs som har betydning for helse og livskvalitet.

- Studieforbundene tilbyr læringstiltak som fremmer identitetsbygging og et reflektert livssyn.

Flere kurs og studieringer handler om identitetsbygging, der man tar opp temaer som personlighetsutvikling, arv og miljø, historisk forankring, tilhørighet og verdier. Mange læringstiltak handler om livssyn, der man tar opp temaer innefor kristendom og andre religioner, humanisme, verdier, meningen med livet og andre eksistensielle spørsmål. Tro og livssyn er også en del av en persons identitet.

- Både helse, identitet og livssyn har innvirkning på enkeltmenneskers livskvalitet.
- Svært mange kurs og studieringer har en positiv innvirkning på helse, identitet og livskvalitet, selv om læringstiltaket ikke har disse verdiene som tema eller formål.
 - Kurs og spesielt studieringer er i tillegg til et læringsfellesskap, også et sosial fellesskap. Spesielt for ensomme mennesker har læringsfellesskapet en viktig sosial funksjon, noe som igjen virker positivt inn på både mental helse og livskvalitet.
 - Faglig og personlig utvikling og lærings- og mestringserfaring har også en positiv innvirkning på mental helse, identitet og livskvalitet. I studieringen får deltakerne mulighet til å bidra aktivt ved å dele egne erfaringer og kunnskaper med andre og erfare at de kan være med på å utvikle ny kompetanse i samspill med andre mennesker. Både økt kompetanse og lærings- og mestringserfaring styrker troen på en selv, styrker selvfølelsen og identiteten og påvirker derfor både mental helse og livskvalitet.
 - Det å holde seg i aktivitet ved å delta på ulike læringstiltak, har en positiv effekt på både fysisk og mental helse, identitet og livskvalitet. Spesielt har dette stor betydning for arbeidsledige, arbeidsutføre og eldre mennesker.
 - Ved litteraturringeringer og andre studieringer, stimuleres deltakerne til å lese og diskutere. Dette stimulerer hukommelse og konsentrasjon og kan også være en faktor som er med på å motvirke demens hos eldre mennesker.
- Positiv innvirkning på arbeidsdeltakelse og samfunnsengasjement

Bedre helse, identitetsbygging, reflektert livssyn og økt livskvalitet har betydning for den enkeltes ytelse på arbeidsplassen og i forbindelse med samfunnsengasjement i lokalmiljøet, gjennom frivillige og politiske organisasjoner og andre arenaer i samfunnslivet. Det har også betydning i forhold til familieliv og sosiale fellesskap.

10. Tilbyr læringstiltak for særlige målgrupper

- Studieforbund driver opplæring for særlige målgrupper.

Studieforbundene ønsker å ta ansvar for at særlige målgrupper skal få tilbud om kompetanseheving, både i forhold til personlige utfordringene i dagliglivet og med tanke på kvalifisering for arbeids- og samfunnsliv. Det gjennomføres kurs og studieringer for funksjonshemmede, fremmedspråklige, personer med særlig svak førstegangsutdanning og personer med særlige omsorgsforpliktelser m.m. Noen læringstiltak er spesielt rette mot særlige målgrupper, andre er integrerte, tilrettelagte tiltak der særlige målgrupper får mulighet til å delta sammen med andre deltakere.

- Det må legges til rette for at ekstrautgifter til læringstiltak for særlige målgrupper dekkes via offentlige støtteordninger.

11. Kvalifikasjon for, og motivasjon til, et formelt utdanningsløp

- Studieforbund tilbyr grunnskoleutdanning og videregående utdanning tilpasset voksnes behov og livssituasjon i deres eget nærmiljø.

For mange voksne er kurs i studieforbund det eneste eller det beste alternativet til å ta grunnskoleutdanning og videregående utdanning. Årsaker til dette kan være at det ikke gis offentlig tilbud der de bor eller at det offentlige tilbudet ikke er tilstrekkelig tilpasset deres egen livssituasjon. Mange opplever også at studieforbundene har det beste voksenpedagogiske tilbudet. Mange voksne er avhengige av å ta nødvendig utdanning i nærheten av sitt bosted, i eget tempo og til alternative tidspunkter av hensyn til familie og arbeidsplass. Studieforbundene har lang tradisjon og erfaring for å tilby læringstiltak som er tilpasset voksnes behov, både pedagogisk og praktisk.

- Et alternativ for de som har dårlige erfaringer fra den offentlige skolen.

Mange voksne mennesker har negative erfaringer fra grunnskolen som gjør at de vegrer seg for å fullføre grunnskoleutdanningen sin, å ta manglende videregående utdanning eller annen videreutdanning i voksen alder. For mange av disse er kurs i studieforbund et fullgodt, og kanskje det eneste, alternativet. Når man har negative erfaringer fra det offentlige skoleverket, kan det være lettere å motivere seg til å ta et kurs i et studieforbund. Slike kurs forbindes ikke med en skolesituasjon som minner om negative læringserfaringer, prestasjonskrav, nederlag, opplevelsen av ikke å strekke til og ev. frykt for læreren.

- Deltakelse på kurs og studieringer i studieforbund kan motivere til å ta formell utdanning.

Læringserfaringer fra kurs og studieringer i studieforbund kan motivere voksne mennesker til å fullføre grunn- eller videregående skole eller ta høyere utdanning. Mange mennesker tror at de ikke kan klare å fullføre en formell utdanning. Når de erfarer at de mestrer læringssituasjonen på et kurs, kan det motivere dem til å begynne på den formelle utdannelsen de har behov for. Selve gleden over å lære og å utvikle seg selv i en kurssammenheng, kan også virke motiverende i forhold til å starte på et formelt læringsløp.

12. Er et nødvendig supplement til offentlig utdanning

- Studieforbundene gir læringstilbud over fagområder og fordypningsemner som det ikke gis tilbud om i det offentlige skoleverket.

Det er derfor viktig å legge til rette for at studieforbundene fortsatt kan gi disse tilbudene, som et supplement til den offentlige utdanningen.

- Studieforbundene gir læringstilbud tilpasset voksnes behov og livssituasjon.

Voksne lærende finner alternative tilbud i studieforbundene når de offentlige tilbudene ikke passer overens med deres behov og livssituasjon. Studieforbundenes læringstilbud følger pedagogiske opplegg tilrettelagt for voksne, de bygger på den voksnes lærendes erfaringsbakgrunn, de gjennomføres på deres bosted og etter et opplegg som er tilpasset deres arbeids- og familiesituasjon.

- Studieforbundene gir læringstilbud på steder der det offentlige skoleverket ikke gir tilbud.

Studieforbundene har et velfungerende og godt utbygd lokalt nettverk som tilbyr læringstiltak i distriktene.

13. Sikrer kvalitetssikring, videreutvikling og opprettholdelse av tilbud

- Tilskudd til studieforbund gjør det mulig å sikre og videreutvikle kvaliteten ved kurs og studieringer.
- Tilskudd til studieforbund gjør det mulig å videreutvikle kurs og studieringer, utvikle nye metoder og nye kurskonsept.
- Det frivillige studiearbeidet er avhengig av et administrativt apparat som kan koordinere og initiere studiearbeid, gjennomføre motivasjonstiltak, yte pedagogisk veiledning, gjennomføre pedagogisk utviklingsarbeid, utføre kvalitetskontroller og iverksette kvalitetssikringstiltak.
- En stor del av læringstilbudene utføres på frivillig basis. Uten tilskuddet vil disse tilbudene kunne falle bort eller få dårligere kvalitet.

Oslo, 15. august 2005

Frikirkelig studieforbund
Hege Irene Fossum, daglig leder
E-post: fsf@frikirkelig.no
Tlf: 23 08 13 30